

Hertha Levefællesskab

Værdiskabelse
2018

- et billede af helheden

Introduktion

Hertha Levefællesskab er grundlagt i 1996 som et social-terapeutisk tilbud til en gruppe voksne udviklingshæmmede. Inklusion af de udviklingshæmmede i det almindelige samfundsliv er en grundværdi for initiativet. En måde at opnå denne inklusion på var fra start at invitere 'almindelige borgere' til at blive naboer til det liv, som de udviklingshæmmede lever. Herved er der opstået et levefællesskab mellem de to grupper, de udviklingshæmmede og de ikke-udviklingshæmmede.

For første gang prøver en arbejdsgruppe nu at sætte billeder, ord og tal på det levefællesskab, der gennem 23 år er vokset frem.

Med udgangspunkt i det menneskesyn, som er bærende i det social-terapeutiske arbejde og som former hverdagens sociale aktiviteter er rapporten delt op i 4 temaer:

Det kulturelle er det område, hvor individet kan udfolde sine evner og talenter; det er den enkelte i forhold til verden, til livet og til de store spørgsmål – og som især bliver synligt gennem fælles musikke og kreative aktiviteter.

Det sociale område er den enkelte i forhold til de andre; hvor man udvikler sig socialt og sjæleligt i aktivt samvær med andre.

Det miljømæssige er menneskets relation til naturen, hvor vi efter bedste evne er sammen om at dække hinandens materielle behov, tage vare på naturen og opnå forståelse af vores sammenhæng med naturen.

Det økonomiske er dybest set den gode balance mellem de tre allerede nævnte områder - idet økonomi omfatter både materielle og immaterielle værdier. I rapporten afgrænser vi det økonomiske til et overblik over fællesskabets **pengekredsløb**.

Der er tre besluttede organer i Hertha Levefællesskab: Landsbyfonden, Hertha Bofællesskaber og Værksteder samt Fællesledelsen. 'Udenom' det hele står Hertha Støtteforening. Opdeling i flere sideordnede organer udgør en organisatorisk funktionsdeling.

Hertha Støtteforening har som formål at arbejde for helsepædagogiske initiativer og socialterapeutisk virke samt en bevidstgørelse om de hæmmedes situation. Foreningen slår kreds om Hertha og sikrer at Landsbyfonden kan give fradrag for gaver og modtage momsrefusion.

Landsbyfonden,* den almennyttige erhvervsdrivende fond, blev dannet af Hertha Støtteforening i 1993 med det formål at erhverve den nødvendige grund, finansiere, opføre og drive de bygningsmæssige rammer til den social-terapeutiske aktivitet, som ansvarsmæssigt og organisatorisk blev lagt i en selvstændig selvejende institution. Landsbyfonden ejer de fysiske rammer,

jorden, landbruget, værkstederne og boligerne og udlejer disse boliger og værksteder til institutionen.

Hertha Bofællesskaber og Værksteder** er etableret af Landsbyfonden og har som formål at skabe et helligt tilbud til udviklingshæmmede. Det sker ved at levere to ydelser til det offentlige: Beskyttet beskæftigelse efter Servicelovens §103 og støtte i egen bolig efter Servicelovens §85. Den beskyttede beskæftigelse har fra start har været tænkt som rigtige produktionsværksteder med udgangspunkt i menneskets basale behov for sund ernæring. Arbejdet med jorden, med dyrene samt produktion og forarbejdning af fødevarer gør, at Herthas værksteder i 2018 kunne sælge fødevarer af høj kvalitet for ca. 1.8 mio. kr. Det er denne værkstedsproduktion, der gør, at institutionen er godkendt som socialøkonomisk virksomhed.

Fællesledelsen er betegnelsen for det lokale 'byråd'. Den er ansvarlig og besluttede

i alle overordnede og principielle spørgsmål (herunder grundejerforhold) i Levefællesskabet - som ikke udtrykkeligt er omfattet af de øvrige organers vedtægter. Da halvdelen af de ca. 50 almindelige boliger i området er udlejningsboliger under Landsbyfonden, så er grundejerforeningen i praksis en borgerforening for alle, der bor i Hertha - udviklingshæmmede såvel som ikke-udviklingshæmmede, og Fællesledelsen er det fælles overordnede besluttede organ. Hertha som borgerforening/grundejerforening manifesterer sig på 6-8 årlige Landsbymøder samt på Fællesledelsens møder hver anden uge. Medlemmer er alle, der bor på Hertha, alle ansatte i HBV og Landsbyfond samt andre, der udtrykkeligt ønsker at være medlem og er godkendt af Fællesledelsen (fx eksterne bestyrelsesmedlemmer, forældre/pårørende eller personer, som er engageret i Levefællesskabet, men bor udenfor).

Disse fire, fonden, institutionen, grundejerforeningen og støtteforeningen, er selvstændige enheder med hver deres formål, vedtægter – og i udgangspunktet velkendte juridiske former, der hver for sig kan stå alene og fungere. Det interessante opstår, når disse instrumenter begynder at spille sammen. Det er musikken fra denne kvartet, som er målet for nærværende rapport!

Værdibaseret (antroposofien og den omvendte inklusion)

Det fælles grundlag for Hertha Levefællesskab er i sit udgangspunkt (og indskrevet i vedtægterne) det menneskebillede, der er formuleret i antroposofien. Det er ikke en forudsætning, at de, der bor i Levefællesskabet har antroposofien som menneskesyn, men man må acceptere at dette er grundlaget for stedet og dets udvikling. Ideen om at invitere almindelige borgere til at være naboer til de udviklingshæmmedes liv og arbejde – 'den omvendte inklusion' – blev der taget godt imod fra omverdenen og i løbet af årene 1996-2018 er gruppen af 'naboer' vokset fra 2 til 125 personer. Der er venteliste for både udviklingshæmmede (30) og ikke-udviklingshæmmede (40), som ønsker at bo i Hertha.

* Hertha Landsbyfond (CVR 17083082), almennyttig, erhvervsdrivende fond. **Hertha Bofællesskaber og Værksteder (CVR 34751773). Selvejende institution og godkendt socialøkonomisk virksomhed.

Tal for Levefællesskabet

Voksne:	82
Voksne udviklingshæmmede:	27
Børn:	38
Volontører/praktikanter:	4

Eksterne værkstedsbrugere:	10
Udeboende medarbejder:	27
Herboende medarbejdere:	13
Ansatte i bofællesskaber/værksteder:	40

Antal boliger:

Private huse:	18
Ejerlejligheder:	10
Lejeboliger:	25

Areal i alt (ha)

Byzone:	2
Landbrug:	19,5
Gartneri:	1,5

Aktuelt

I 2018 – 22 år efter etablering – er Hertha i fuldt gang med at planlægge og skabe finansiering for de sidste private byggerier, de sidste fælles byggerier samt renovering af bofællesskabet fra 1996. 152 personer bor der i Hertha. Heraf er 27 voksne udviklingshæmmede og 38 børn. Der er venteliste for både udviklingshæmmede (30) og ikke-udviklingshæmmede (40), som ønsker at bo i Hertha.

Fra Landsbyfondens årsrapport:

"Årets helt store opgave har været at projektere byggeriet af et nyt bofællesskab til 10 beboere plus en støttelejlighed. Der har været et langt og frugtbart samarbejde mellem medarbejderne i bofællesskaberne og fonde, og huset ser ud til at blive rigtig godt. ... Landsbyfonden har modtaget i alt 10,2 mio. til byggerierne i 2017 og i 2018 yderligere 0,6 mio."

Fra Hertha Bofællesskaber og Værksteders årsrapport:

"Det kommende byggeri på Landsbyvænget 25-27, hvor der skal opføres et hus med 10 boliger til udviklingshæmmede beboere, har krævet en stor indsats i samarbejde med Landsbyfonden som bygherre. En gruppe kolleger har arbejdet meget grundigt med at skabe et hus, der på alle måder har høje standarder for funktionalitet, æstetik og materialevalg, så der bliver tale om et hus med stor her-

lighedsværdi, når vi om få år udvider fra 26 til de oprindeligt planlagte 30 hæmmede beboere".
 "... vi har i 2018 indledt en møderække på tre hele dage, hvor vi tager organisationen til eftersyn. Organisationsformen, ansvarsfællesskabet, det kollegiale lederskab, antroposofien og den omvendte integration kigges efter med henblik på at sikre, at HBV også i fremtiden er en organisation, der træffer sunde valg på vegne af vores formål. Processen fortsætter med to mødegange i 2019; én om visioner og én om konkrete tiltag".

Årsrapporterne kan i deres helhed læses på www.hertha.dk og www.Landsbyfonden.dk

I de 2 år (2017 og 2018) hvor Socialtilsyn Midt har gennemført tilsyn, har Hertha fået topkarakterer: "Spindelvævet afspejler socialtilsynets gennemsnitlige vurdering af kvaliteten i tilbuddet fordelt på syv temaer. Formålet med illustrationen er at give tilbuddet et overbliksbillede af socialtilsynets vurdering på baggrund af den samlede rapport".
 Den fulde tilsynsrapport kan ses på www.hertha.dk/

Socialtilsynets vurdering af Hertha

Hertha Bofællesskaber og Værksteder er underlagt en række myndigheder (12 i alt) hvor 'Socialtilsynet' står for eksternt bedømmelse af det socialfaglige arbejde. Det er værd at bemærke, at tilsynet betragter HELHEDEN som ramme for det socialfaglige arbejde. Alene dette forhold giver anledning til at se nærmere på hele konstruktionen omkring levefællesskabet. Meget tyder på, at ideen om et liv i et fællesskab har appel i tiden. I det perspektiv giver det mening at tegne og formidle et aktuelt billede af Levefællesskabet Hertha.

Tilbuddets bedømmelse

Menneskelig udvikling er kulturel værdiskabelse

I Levefællesskabet som helhed er der gode muligheder for udfoldelse ud over de daglige menneskemøder på veje, i butikken, i gartneriet, mejeriet osv. Samtidig er der høj grad af frihed i forhold til hvor meget den enkelte ønsker at engagere sig i fællesskabet og de begivenheder, som afholdes. Denne frihed påskønnes, da den enkelte kan være i en periode af sit liv, hvor der ikke er tid eller overskud til at engagere sig.

Af kulturskabende aktiviteter i 2018 skal her fremhæves:

-De beskyttede værksteder giver liv i landsbyen, kvalitetsprodukter, indtægter, dialog med det omgivende samfund, samt for værkstedsbrugerne og medarbejderne, meningsfuld beskæftigelse og mulighed for personlig og social udvikling. Det kan ske både i kraft af den særlige atmosfære, som arbejdet foregår i, og i kraft af de konkrete opgaver, som værkstedsbrugerne løser. Ofte opleves påskønnelse af de produkter, som kommer ud af arbejdet – f.eks. i bageri, gartneri, landbrug, køkken, vævestue mv.

-Lørdagscafé: Cafégruppen, som består af forældre og beboere, arrangerer 6 årlige lørdagscaféer, hvor f.eks. beboernes forældre, interesserede udefrakommende og andre er velkomne til at komme til kaffe, kage og rundvisning. Caféen betyder meget for beboerne.

-Hertha Støtteforening har gennem 38 år udsendt sine 4 årlige nyhedsbreve til støttekredsen med info om livets gang i Hertha og arrangeret foredrag.

-Kreativt værksted hver torsdag i sæsonen. Der arbejdes med træ, læder, ler mv. Alle kan deltage (plads til 6-7).

-Offentlige foredrag arrangeret af Herthas Kulturforening og Hertha Støtteforening. Her kan fra 2018 nævnes foredrag om førskolebarnet i dag, om Herman Bang, om det biodynamiske landbrug i Hertha samt om biodynamisk dyrkning, fulgt op af to eftermiddagskurser i praktisk havebrug.

-Morgensamling i salen kl. 8.45, hvor alle er velkomne.

-Hertha Bofællesskaber skaber rammer for udvikling for de mennesker med særlige behov, som er deres ansvarsområder. I det lys er HBV en kulturel institution. Mange af Levefællesskabets aktiviteter udspringer af den årsrytme og de årstidsfejring, som bofællesskaberne

-Skuespil udført af bofællesskaberne i et frugtbart samarbejde med det øvrige Levefællesskab - typisk 3 om året á 3 opførelser - dels som medvirkende aktører og dels som publikum.

-4 fælles arbejdsdage, hvor fællesarealerne vedligeholdes, bygninger males (i 2018 var det stalden, der blev malet) og vinterens forråd af porrer, selleri mv. udplantes i samarbejde med bofællesskabernes forældregruppe. Her var der mulighed for udvikling af både muskler og sociale kompetencer.

-Koncerter og musikalske indslag. Her kan nævnes gruppen Caramba og Borum-koret, hvori en håndfuld fra Hertha deltager, samt Herthas egne musikere, der optræder til bl.a. majfest og høstmarked.

-Duketeatergruppen - som består af 5-6 medlemmer - mødes regelmæssigt og har haft 6 opførelser i Hertha og 2 på Silkeborg Steinerskole samt 1 opførelse hos en forældre.

-Fejring: forårsfest/åben landsby/åbne værksteder, Fastelavn, st. Hansfest, høstfest og Michelsfest i september, adventslabyrint, adventsspiral for børnene, julespil og julesang i stalden. Her kan man deltage efter lyst, og engagere sig, som man kan overskue.

-Studiekreds, som studerer antroposofi med 3 møder i 2018 med 7-10 deltagere pr. gang.

-Vandregruppen er et initiativ, hvor gangglade møder op ved cykelskuret hver tirsdag og kører ud til en udvalgt rute i nærområdet.

-Kortklubben er en "mandeklub", som mødes hver mandag aften, og hvor der også bliver spillet kort.

-Mennesker med forskellige behandlingsmæssige kvalifikationer findes også i Hertha: Kraniosakralterapeut, Helseeurytmi, yoga (fast hver tirsdag aften), Ansigtsreflex-massage, zoneterapi, Qi Gong, coaching. Bofællesskaberne tilbyder idræt til beboerne.

Kortklubben i aktion...

Herthas værdier

Der er ingen formulering af fælles værdier i Hertha ud over hvad der står i respektive vedtægter og officielle brochurer. Arbejdsgruppen bag denne rapport forsøger hermed 'for egen regning' at opliste Herthas værdier indenfor de 4 kategorier i Bæredygtighedshjulet - som et oplæg til refleksion og fremtidig debat. Bæredygtighedshjulet er udviklet af Gaia Education og anvendes bl.a. i LØS (Landsforeningen for ØkoSamfund) og i GEN (Global Ecovillage Network), og rummer de samme samfundsmæssige kategorier som denne rapport bygger på: Det økonomiske, det miljømæssige, det sociale og verdensbilledet (som vi i Hertha betegner "det kulturelle"). Det vil være interessant at opklare hvorvidt der er en sammenhæng mellem de svar, der er indkommet fra spørgeskemaerne, og det man kunne betegne som Herthas værdier.

Om tallet 150

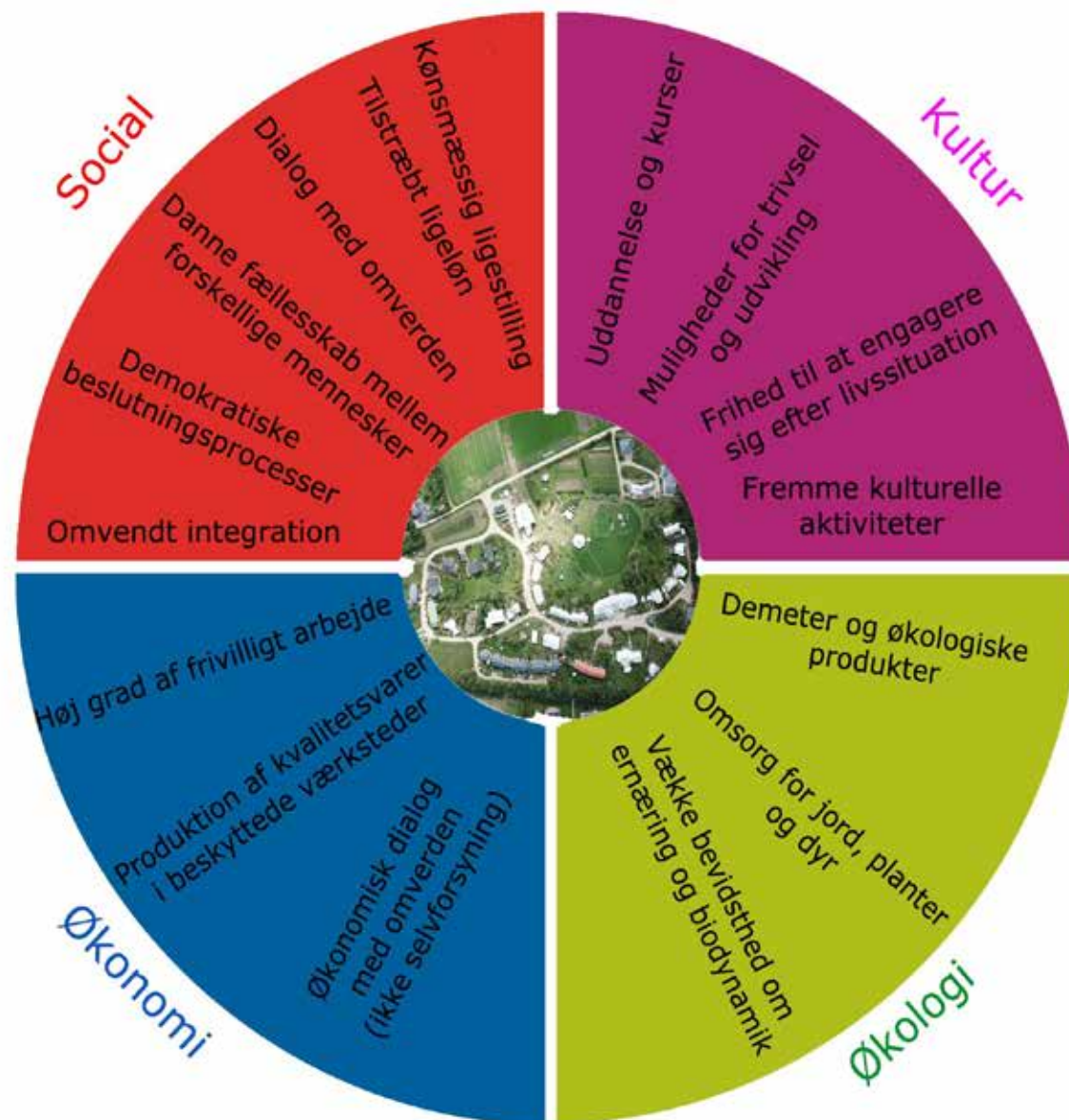
Fra begyndelsen af Herthas eksistens lå det i kortene, at den ønskede størrelse på Hertha Levefællesskab var på ca. 150 personer, hvoraf 30 skulle være udviklingshæmmede. Det var også den aftale, som blev lavet med den daværende Galten Kommune. Men hvor kommer egentlig det tal fra? Sociologisk viser det sig, at 150 er det antal mennesker, som man personligt kan forholde sig til. Overskrider man 150 vil der være en tendens til, at der opstår fraktioner og fællesskabet opdeler sig: "Tallet 150 ser ud til at være det maksimale tal for det antal individer, med hvem vi kan opretholde en ægte social forbindelse, altså den form for relation, der drejer sig om at vide, hvem de er, og hvordan de forholder sig til os... Når tallet bliver større, bliver folk fremmede i forhold til hinanden".

(Malcolm Gladwell: "Det magiske vendepunkt". Forlaget Bindselev 2004)

Kurser/uddannelse blandt HBV-medarbejdere

Biodynamisk kursus i Dornach: 3
 Glutenfri bagekursus: 1
 Weekendkursus hos Intermezzo: Medarbejdergruppen
 Helsepædagogisk uddannelse på Marjatta: 1
 Helsepædagogisk grundkursus på Hadruplund: 3
 Eurytmiuddannelse: 2
 Helsepædagogisk og socialterapeutisk stævne i Dornach: 5
 Kursus i Neuropædagogik: Medarbejdergruppen
 Sexologuddannelse: 1
 Antroposofisk psykoterapeut: 1

Bæredygtighedshjulet

Begivenheder af kulturel karakter	Antal gange pr. år / i 2018	Antal personer involveret
Morgensamling i salen hvor der synges, læses ugevers, gennemgås kalender, ønskes god arbejdslyst	200 (alle hverdage)	Ca. 35: beboerne, værkstedsbrugerne, medarbejdere og udefrakommende
Daglig avis i cafeen	365 (dagligt)	Læses ca. af 5 personer?
Privat fællesspisning for børnefamilier	50 (ugentligt)	Ca. 30 (forældre + børn)
Skuespil: Tryllefløjten 3. akt opført 4 gange. Julespil fra Oberufer opført 3 gange, sidste gang med juleafslutning	12 opførelser (3 forskellige stykker á 3 opførelser + 3 x julespil (heraf ét i kirken i Skivholme)	60 (skuespillere, sangere, musikere, kostume- og kulissemagere)
Fælles arbejdsdage: Fællesarealerne vedligeholdes, bygninger males, porrer og selleri udplantes.	4 (heraf én sammen med forældre/pårørende)	Ca. 30 (kan variere)
Offentlige foredrag: Fortælleaften om Herman Bang. Om barndommen i det 20. århundrede. Biodynamisk introduktion. Eurytmiopførelse med Eurytmi-ensemblet Ildfuglen	4 (arr. af Kulturforening og Støtteforening)	Ca. 20 (afh.a. emne osv.)
Musikkoncerter: Caramba og Borum Koret	2	Ca. 30 (musikere/kor + publikum)
Marionetteater	9 opførelser	Ca. 35 (5 fra dukketeater + publikum)
Årstidsfejring (Åben dag i maj, høstmarked i september, fastelavn og St. Hans, Michaelsfest, Jul i Stalden)	4 større begivenheder	Åben dag i maj + høstmarked: ca. 800 publikummer og 100 arrangører. Øvrige ca. 30 (primært børnefamilier)
Studie-/læsekredse	3	Ca. 7
De beskyttede værksteder	9 værksteder ca. 200 hverdage/år	Beskæftiger ca. 25 herboende og 12 eksterne + 12 medarbejdere
Folk med behandlingsmæssige kompetencer	8 behandlere	? behandlinger/aktiviteter pr. år
Kurser og uddannelse mv. i HBV regi	7 forskellige typer kurser/forløb	97 personer
"Biografforestillinger" Kikhullet	4	12 publikummer i snit
Landsbymøder	6 pr. år	35 personer i snit
Lørdagscafeer	6 første lørdage i måneden	Ca. 10 til bagning og betjening. Ca. 50 besøgende
Fællesspisning for alle	Ca. 12 gange á 4 -5 på køkkenholdet	Ca. 50 spisende pr. gang.
Suppe i cafeen for alle	Ca. 4 suppe-creators	Ca. 25 spisende
Samtalecafé om bæredygtighed - 6 møder. Bl.a. om affaldssortering, Vild-med-vilje-områder.	3 initiativtagere/tovholdere	Ca. 12 deltagere
Fugletur	2 gange (én morgen og én aften)	Ca. 12 medvandrede
Arbejdslørdage i gartneriet	Ca. 5 dage i sommerferien.	Ca. 5 luge-folk pr. gang
Seminar medarbejdere + bestyrelse i HBV	2 dage/år	Ca. 40 personer pr. gang
Pårørendedag og Søskendedag	1 årlig pårørendedag, 1 søskendedag	Ca. 40 personer pr. gang
Forældremøde	2 gange årligt	Ca. 35-40
3+3 møde i bofællesskaberne	4 møder i 3+3 gruppen	6 personer
Adventslabyrint	1 i december	Ca. 60 personer
Adventsspiral (børn)	1 i december	Ca. 30 personer (forældre+ børn)
Antal besøgende (rundvisninger mv.)	70	Ca. 5000
Kreativt Værksted	8	6-7
Vandregruppen	10	4-5
Kortklubben	10	6-7

Skema til venstre er en kvantificering af de mange forskellige begivenheder af kulturel karakter, som er foregået i årets løb ud fra Tante Hertha's kalender. Tanken er at gøre det hvert år fremover og således give et billede af den kulturelle mangfoldighed i Hertha.

Herthas kulturelle kapital

I alt 90 beboere i Hertha er blevet bedt om at besvare en række spørgsmål angående engagement i forskellige kulturelle aktiviteter i 2018. Ud af de 33 besvarelser (en svarprocent på ca. 30 %) har vi udtrukket nedenstående essens.

Antroposofien

Vigtigheden af antroposofien for Hertha opfattes i gennemsnit som 8, 1 på en skala fra 1-10 med 10 som vigtigst. Kun 3 anfører vigtigheden som 5 og ingen derunder. 16 har anført vigtigheden som 9 og derover. Interessant er det derfor, at langt de fleste af Herthas beboere erkender vigtigheden af det antroposofiske grundlag for landsbyen. Her kunne det selvfølgelig være interessant, hvis man mere konkret vidste hvordan folk opfatter det som vigtigt. Er det f.eks. primært den antroposofi, som "strømmer" ud fra bofællesskaber og værksteder gennem deres beslutninger, menneskebillede, måde at dyrke jorden på, at omgås med hinanden på, træffe beslutninger på osv. Er der en særlig ånd i Hertha eller påvirker den enkeltes antroposofiske viden, erkendelse og evt. praksis også den måde vi omgås socialt på? Mange spændende aspekter af dette spørgsmål!

Den personlige opfattelse af eget kendskab til antroposofien ligger i gennemsnit lidt lavere, nemlig på 6,4. Her går skalaen fra 2-3 (7 stk.) til 8-10 (14 stk.).

Motion og behandling

Motion som et udtryk for sundhedsbevidsthed, spænder fra gå- og løbeture som det mest udbredte (26) til yoga som det næst mest udbredte (7) - takket være de utrættelige yogaundervisere. Herudover nævnes qigong, rulleskøjteløb, fodbold og cykelture i Herthas område, samt svømning, klatring, crossfit, badminton og tennis som noget enkelte dyrker uden for matriklen. 8 besvarelser oplyser, at de giver behandlinger - primært forskellige former for zoneterapi, massage og healing samt kraniosakralterapi og kirofonetik (for beboere i bofællesskaberne).

Kulturelle aktiviteter

5 besvarelser har anført, at de ikke laver noget kulturelt/kreativt sammen med andre i Hertha. (Heri kan jo sagtens ligge, at man laver noget for sig selv). I øvrigt nævnes som de mest dyrkede aktiviteter musik/kor (8), madlavning (8), træsløjd (7), strikning/syning (7).

Mht. at dyrke kulturelle aktiviteter udenfor Hertha nævnes kor, anatomi/fysiologi/familieopstilling, aromaterapi, dans, retreat, foredrag, markeder, museumsbesøg, koncerter, teater, cirkus, foreningsaktiviteter, guidede ture, firmaaktiviteter, kirkegang, udstillinger, børnearrangementer, fodbold, biografter, musiksammenspil, studiegrupper, fødselsdagsfester, barne-dåb, fællesspisning, basar ved steinerskoler samt andre former for underholdning.

Alle anfører, at de deltager i nogle af de kulturelle arrangementer i Hertha (foredrag, åben dag, høstmarked, lørdagscafé, koncerter, arbejdsdage, fællesspisning, drama, koncerter som de nævnte eksempler i undersøgelsen. Supplerende nævnes deltagelse i studiekredse, fester, eurytmiforestilling, suppegrøde, morgensamling, idécafé om bæredygtighed, madklub, biograf ("kikhullet") lanternefest, fugleture, runde fødselsdage, læseklub/studiekredse, kor og landsbymøder.

Sammenfattende: Bred anerkendelse af antroposofiens vigtige rolle for Levefællesskabet som helhed.

Motion og sundhed vægtes og praktiseres i bofællesskaberne, i gruppesammenhænge og på individuelt niveau. Kulturelle aktiviteter i øvrigt bæres af bofællesskabernes praksis med at fejre årets gang på forskellig vis. Hertil kommer et rigt udbud af 'frie initiativer', hvor det fælles-kulturelle på forskellig vis udfolder sig. Endelig er der ud fra skema-besvarelserne også en righoldig individuel kulturlivs-aktivitet.

Besøgende i Hertha

Koordinator for rundvisninger har lavet en oversigt over antal besøgende i Hertha hen over et år. Tallene dækker perioden august 2018 til juni 2019 - dvs. knapt et år.

Aug.:	2 hold, i alt	25 personer
Sept.:	10 hold, i alt	215 personer
Okt.:	7 hold, i alt	100 personer
Nov.:	2 hold, i alt	45 personer
Jan.:	1 hold, i alt	10 personer
Feb.:	2 hold, i alt	15 personer
Mar.:	4 hold, i alt	60 personer
Apr.:	9 hold, i alt	135 personer
Maj:	10 hold, i alt	193 personer
Juni:	6 hold, i alt	90 personer

Hertil kommer:

St. Hansspil	200
Majmarked/Åbent Værksted	1000
6 x lørdagscafé:	250
Tryllefløjten:	400
Julespil:	300
MammaMia:	100
2 x café dage:	150
Åben Dag:	800

I alt: 3998.

Heri er ikke medregnet uofficielle besøg, folk på "Spor i Landskabet" (som starter i Hertha) samt busser med skolebørn/børnehaver.

Det siger børnene:

"Clemens, 9 år: "Jeg elsker de skuespil, som beboerne viser, især Mamma Mia var rigtig sjov"

Menneskemøder er social kapital

Antallet af længerevarende relationer kan tages som udtryk for social kapital. Da der er lav udskiftning blandt beboerne i Levefællesskabet, og da hverdagen bevidst er organiseret med henblik på 'menneskemøder' - så har det været oplagt at registrere hvor mange og hvilke typer af relationer, den enkelte i Levefællesskabet selv oplever at have.

Der blev derfor lavet et diagram, hvor man kunne plote sine relationer ind (se fig. 2). Ud fra de oplysninger der er indkommet (25 besvarelser ud af 99 mulige), har vi lavet et lagkagediagram over relationer både internt i Hertha og eksternt (fig. 1). Formålet har været at få et billede af det inkluderende element i Hertha.

Ud fra de skemaer, som er blevet returneret, kan man forsigtigt konkludere følgende tendenser:

1) Tre fjerdedele af de, der har svaret, har en relation til mindst 100 mennesker på stedet. Blandt dem er der flere, som kender alle 150. 5 personer kender under 40 af de 150 i levefællesskabet.

Det kunne betyde, at folk i Hertha har en høj grad af social ansvarlighed og interesse overfor det fælles sociale liv i Hertha. Samtidig er der ingen formelle forpligtelser i forhold til det sociale liv. Der er i Hertha et højt værdsat element af frihed i det sociale og kulturelle liv. Engagement ses som ens eget tilvalg. Samtidig er der dog en lang række initiativer, hvor der invites til medvirken (den daglige morgensang, årstidsfester, maj- og høstmarked, fællesskabsdannende arbejdsdage, suppekøkken, cafelørdage, medvirken i de styrende organer, bofællesskabets ferier og udflugter). Man kan som tendens sige, at alle har

relationer udenfor Hertha. De oftest nævnte relationer her er af arbejdsmæssig, social og kulturel karakter.

2) Den mest udbredte, typiske relation er de spontane møder på gaden, i varelageret, i gartneriet. Disse korte tilfældige møder bliver uddybet gennem arrangementer som fællesspisning, landsbymøder, koncerter, foredrag...

Næste niveau i relationsdannelsen er møder omkring fælles opgaver og interesser. Frivilligt arbejde, personlig hjælp, medvirkende i kulturelle aktiviteter er andre sammenhænge, som gør, at folk mødes og interagerer i landsbyen med engagement. Lønnet arbejde har en social kraft, som kommer til udtryk i skemaerne fra de lønnede medarbejdere, der bor på stedet. De oplever at have en forbindende og brobyggende rolle mellem beboere og levefæller.

3) Interaktionen mellem beboere i bofællesskaberne og levefællerne er forholdsvis udbredt. Mere end halvdelen har et forhold til mindst én beboer.

Sammenfattende:

Hvis man ser på, hvordan det sociale liv udfolder sig i Hertha kan man forsigtigt komme til nogle konklusioner: Hertha er baggrund for et højt antal menneskemøder, som forgår på forskellige måder og platforme. I Hertha er det forholdsvis let at mødes, at lave aktiviteter sammen, at arbejde sammen, at være frivillig sammen m.m. Undersøgelsen viser på den anden side, at der bliver givet plads til det private liv. Man må træde ind i fællesskabet i den omfang man selv har lyst til, uden forpligtelse.

Hvad får folk til at mødes?

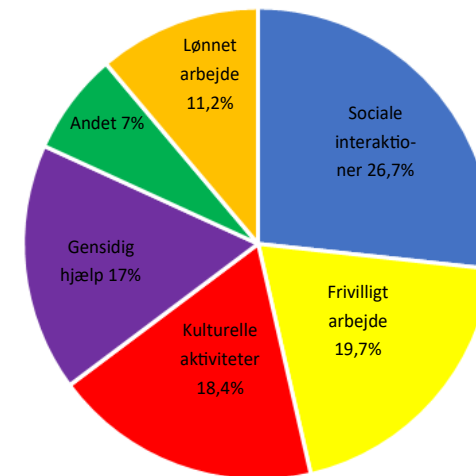

Fig. 1

Relationsdiagram

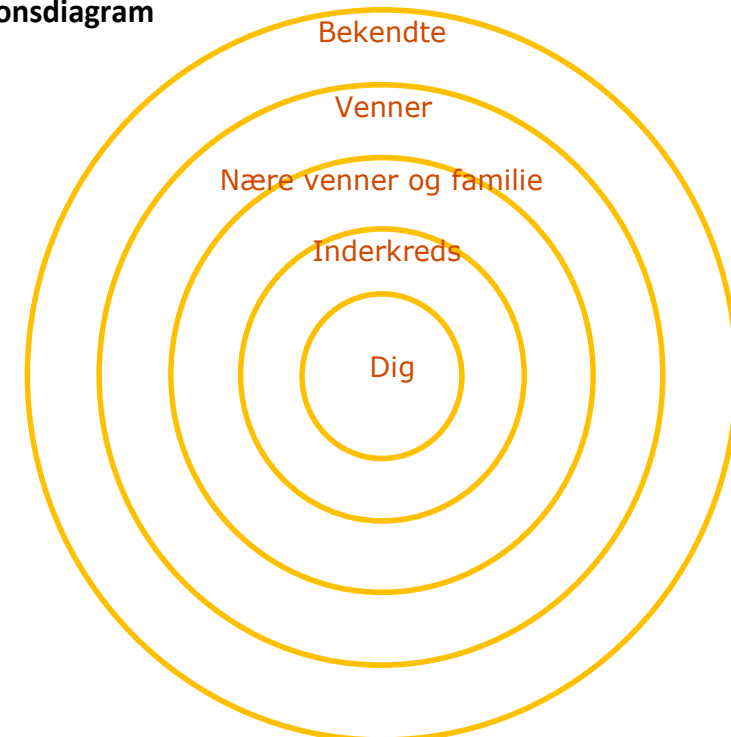

Fig. 2

Løn, køn og ligestilling i Hertha Bofællesskaber og Værksteder

I HBV arbejder vi ud fra grundtanken, at alle løser nødvendige og vigtige opgaver og derfor skal aflønnes på samme måde. Omverdenen holder øje med vores praksis på området, og det er i henhold til lovgivningen sat i system.

Beskæftigelsesministeriet skriver således på sin hjemmeside:

”Kønsopdelt lønstatistik
Reglerne om kønsopdelt lønstatistik gælder for virksomheder med mindst 35 ansatte.

Alle virksomheder med mindst 35 ansatte, og med mindst 10 kvinder og 10 mænd med samme arbejdsfunktion, vil fremover få tilsendt en kønsopdelt lønstatistik.

Virksomhederne behøver ikke selv at udarbejde eller betale for den kønsopdelte lønstatistik. Danmarks Statistik udarbejder statistikken og fremsender den til virksomheden en gang om året.”

Seneste meddelelse fra Danmarks Statistik til HBV august 2018 viser, at vi med 30 kvinder og 15 mænd ansat har en lønforskel på 0 procent i 2017.

Herudover har vi en gruppe, der på tværs af medarbejdergruppen, ledelsesgruppen og bestyrelsen arbejder med en revision af vores lønpolitik. Gruppen håber at nå frem til et konkret forslag, som medarbejdergruppen og bestyrelsen samt relevante faglige organisationer kan tage stilling til ved udgangen af 2019.

Volontørerne i Hertha

I 2018 har Louise fra Østrig, Swantje fra Tyskland og Rhoy og Marie fra Frankrig været volontører i Hertha. Volontørordningen kommer i stand via et europæisk program, der hedder European Voluntary Service. Disse unge mennesker (mellem 18 og 30 år) får kost, logi, lommepenge og hjælp med øvrige udgifter, og de arbejder primært i værkstederne. Livet i Hertha er en rig social oplevelse for dem, og de deltager i landsbyens aktiviteter ofte med stor lyst. De bringer et meget værdsat element af liv, kultur og ungdom ind i Hertha udover de konkrete opgaver, som de varetager. Afskeden med dem efter sædvanligvis et år, er altid en følelsesladet oplevelse. De fleste opretholder et forhold til Hertha i mange år, om de så rejser videre, bliver boende i Danmark, i Hertha eller bliver medarbejdere i HBV.

NABOHJÆLP DANNER FÆLLESSKAB

Når et barn bliver født i Hertha træder fællesskabet til, hvis familien ønsker det. I en uges tid får forældrene aftensmad leveret ved døren hver dag. Det er gratis for den familie, der modtager maden og frivilligt for dem, der tilbereder den. Maden bliver lavet af andre familier på stedet ud fra tanken om at støtte deres naboer i tiden efter fødslen.

Det er et eksempel på, hvordan et fællesskab kan støtte et individ, når behovet er der. Noget lignende opstår helt spontant i tilfælde af, at en levede bliver ramt af alvorlig sygdom. I disse tilfælde har det vist sig at folk i Hertha har tilbudt børnepasning, madlavning, rengøring, m.m.

Omvendt integration på flere planer

I Hertha bor en kvinde, som for 7 år siden fik en blodprop, blev halvsidet lammet og siden har siddet i kørestol. For hende har det været yderst vigtigt rent socialt at bo i Hertha. Hun får nemlig besøg hver dag. En gruppe på 3 personer organiserer sig frivilligt og sørger for, at der kommer én dagligt og besøger hende. I ca. 2 timer hver dag hjælper de hende med alt muligt som: gå tur, køre til arrangementer (koncerter), handle ind, slå græs eller holde hende med selskab. Denne hjælp opleves som et nødvendigt supplement, der rækker udover kommunens daglig støtte fra hjemmeplejen. Med den begrænsede tid hjemmeplejen har til rådighed kan det betyde, at de sociale og kulturelle elementer i livet ikke bliver tilfredsstillende opfyldt af kommunen. På dette felt kan Herthas fællesskab yde en social næring, som gøres ud fra frivillighed og ikke som en betalt ydelse, hvor politik har sat et parameter for ydelsens omfang og længde.

Frivilligt arbejde

I 2015 blev der lavet en undersøgelse af omfanget af det frivillige arbejde i Hertha. Den gang omfattede listen over områder, hvor der arbejdes frivilligt nedenstående. I denne undersøgelse har vi kikket på listen, og ikke fundet anledning til at ændre den:

Kultur, social og fritid:

Fællesspisning
Gymnastik
Kulturforeningen
Hestegruppe
Gæster i Hertha
Marionetteater
Korsang
Studiekredse
Læseklub
Yoga, meditation, dans og eurytmi
Folkedans-aftner
Biografen Kighullet
Morgensang i Bofællesskaber og Værksteder
Café Hertha
Lørdagscafé-gruppe
Spise med i Bofællesskaberne
Drama
Vandregruppe
Shelterpladsen
Spor i Landskabet
Adventslabyrint
Adventsspiral

Kommunikation:

Redaktion af frivilligtkatalog
Formidling til Herskindsigt og Landsbyrådet
Tante Hertha - redaktionsgruppe

Organisation og demokrati:

Fællesledelsen
Landsbyfonden
Bofællesskaber og Værksteder
Fundraisinggruppe
Fælleshusgruppe
Landsbymøder og sekretariat

Omsorg for mennesker og omgivelser:

Pasning af frugttræer
Café-omsorgsgruppe
Fællesskabsdannende dage
Forældrearbejdsdag i bofællesskaberne
Barselsmad
Fællesarealer, holde

Produktion:

Værksteder
Gartneriet
Landsbruget - markarbejde
Landbruget - sommerpasning af dyr
Landbruget: Pasning af dyr i week-ender og på helligdage
Åben dag/maj-marked/
bagagerumssalg
Høstmarked
Bageriet: Høstmarked og maj-marked

Omfanget af det frivillige arbejde i Hertha er ved to tidligere lejligheder målt til 11 årsværk. Det er oplagt at måle dette regelmæssigt fremover.

Det siger børnene:

Clemens, 9 år: "Det er rigtig hyggeligt at vi kan gå ned og plukke rosenkål, jordbær, ærter, gulerødder og alt muligt andet i gartneriet"

Det siger børnene:

Hannah Minou, 4 år: "Det bedste ved Hertha er, at der er høstmarked, mange man kan lege med og at det er et stort område, men hvor der alligevel ikke er mange mennesker"

Det sociale er mange ting

Det er fælles juleafslutning, musikalsk samspil, brobygning, fælles madlavning og -spisning. Det er volontørerne og afskeden med dem, fugletur og dukketeater og arbejdsdage og årstidsfester og meget, meget mere af alt det, der er sket i 2018.

Miljø-Kapital

Miljø-kapital eller miljø-belastning? Mennesker bruger ressourcer, udleder CO2 og optager plads for naturen. Det kan derfor være mere rigtigt at bruge overskriften Miljø-belastning. Når vi alligevel har valgt at fastholde det som en kapital, er det fordi, det dækker over meget andet også.

Hvad er det, der adskiller Hertha fra et almindeligt villakvarter? Stemninger, rekreative grønne områder, byggestil, træer, biodynamisk jordbrug og en masse initiativer, der hver især trækker i en lidt grønnere retning. Formålet med dette afsnit er således både at sætte fokus på Herthas miljøbelastning, men også på hvad der gøres for at imødegå problemerne og at inspirere til yderligere initiativer frem over.

Ud fra 9 fokusområder: fødevarer, transport, bolig, forbrug, affald, arkitektur, gartneri, landbrug og natur, sættes der her fokus på Herthas miljømæssige kapital.

Fødevarer

25% af en dansk husstands CO2 udledning sker via fødevarerne. Heraf er kød, færdigretter og slik, sodavand og alkohol de største syndere. Det er derfor her, der er mest at hente, hvis man vil begrænse sit CO2 forbrug via maden. Vi har spurgt til, hvordan Herthas madvaner er mht. kødforbrug og produktionsform. Vi har også spurgt til, hvor fødevarerne er produceret. Det betyder noget for omfanget af transport og emballage, der er medgået og for velfærden for dyr og mennesker, der hvor varerne produceres.

Hvor er vores fødevarer produceret:

52% af fødevarerne er lokalt produceret. 26% er dansk produceret, men ikke lokalt. 22% er produceret i udlandet.

Hvordan er vores fødevarer produceret:

50% er biodynamisk og økologisk produceret.
40% er økologisk produceret.
4% af varerne lever ikke op til biodynamiske eller økologikrav, men til andre krav som fair-trade, bæredygtighed, friland, dyrevelfærd el. lign.
6% er konventionelt produceret.

Hvor meget kød spiser vi:

Der er kød i de fleste måltider: 3%.
Der er kød i nogle måltider: 41%.
Der er sjældent kød i deres måltider: 31%.
Spiser ikke kød: 25%.

Transport

Transportsektoren står for godt 20% af vores CO2 udledning. Det drejer sig om daglig persontransport, flyrejser og varettransport med lastbil eller skib. Hertha har selv en del arbejdspladser på stedet, men ligger geografisk placeret så de fleste, der ikke arbejder i Hertha har et stort transportbehov. Samtidig er der begrænsede muligheder for offentlig transport. Det betyder, at flere er afhængige af én eller flere biler, men det giver også muligheder for at tænke i alternativer til egen bil eller offentlig transport.

Delevaner:

Familier med børn på Steinerskolen i Skanderborg har aftale med busselskab om kørsel til og fra skole. HBV råder over 4 biler, der bruges i forbindelse med kørsel i bofællesskaberne. Hertha råder over 3 trailere, der frit kan bookes af stedets brugere. Hertha har der ud over ikke organiseret nogen fælles transportmuligheder. Det er således op til den enkelte at lave aftaler omkring samkørsel, billån, delebil eller andet.

Indgår ofte eller jævnligt i delebilsordninger: 42%
Indgår sjældent eller aldrig i delebilsordninger: 58%
Kunne godt ønske sig bedre muligheder for at dele biler i Hertha: 56%.
Har ideer til hvordan man kunne skabe bedre muligheder for samkørsel: 44%.

På landsplan har 6 ud af 10 familier egen bil, og i vores område er det 8 ud af 10. I Hertha har man svaret således:

Husstanden har 2 biler: 13%.
Husstanden har 1 bil: 63%
Husstanden har ikke bil: 8%

Der er mange biler på vejene og i de fleste sidder der kun en person bag rattet. På landsplan tager 4% cyklen og 12% bruger offentlig transport.

I Hertha bruger vi i gennemsnit 8,2 timer på transport om ugen. Transporttiden er fordelt på følgende transportformer:
3,4 timer eller 42% af transporttiden alene i bil.
1,9 timer eller 24% af transporttiden sidder der flere i bilen.
1,2 timer eller 14% af transporttiden bruges i offentlig transport.
1,7 timer eller 20% af transporttiden bruges til fods eller på cykel.
Tager normalt bilen på arbejde: 33%.
Tager normalt offentlig transport: 23%.
Går eller cykler normalt på arbejde: 44%
Tager normalt bilen til korte ture i Herskind: 22%.
Går eller cykler normalt når de har ærinder i Herskind: 78%.

Flytrafik er ansvarlig for 8% af den globale CO2 udledning. Ekspert anbefaler at man tænker over hvor meget man flyver. Det er først og fremmest fordi flyveturen normalt ikke er nødvendig og

derfor kan betragtes som en luksus, der kan undværes eller erstattes med noget andet. F.eks. udledes 3 gange så meget CO2 ved en flyvetur til Sydeuropa, som hvis turen blev foretaget med tog.

I 2018 foretog beboerne i Hertha i gennemsnit 1,2 flyrejser til en destination i Europa. Der blev foretaget 0,1 flyrejser/beboer til en destination uden for Europa.

Med bil, tog, bus eller færge foretog beboere i Hertha 0,7 rejser til en destination i Europa og ingen foretog rejser uden for Europa.

Boligen

Forbruget til boliger står for 20% af danskernes CO2udledning. Det er primært til opvarmning, men også til el og varmt vand. Rent grundvand er desuden en begrænset ressource, som man bliver mere og mere opmærksom på at værne om.

De fleste huse i Hertha er bygget i årene efter år 2000 og er derfor klassificeret som godt isolerede huse og ville ved en energitest få energimærke B eller C. Husene er generelt opvarmet med naturgas og mange har brænde som supplement. Enkelte bruger brænde som den primære varmekilde. 13% har angivet, at de også benytter sig af solfanger til varmt vand eller strøm.

Ifølge NRGi har 30% af danskerne svært ved at huske at slukke for strømkrævende apparater. Regningen for at holde de overflødige lamper tændt løber årligt op i 600 millioner kroner.

93% af Herthanitterne har svaret at de altid eller oftest er opmærksomme på at slukke for overflødigt lys eller strømforbrugende apparater.

Rent drikkevand er en begrænset ressource, som ikke nødvendigvis er en selvfølge i fremtiden. Det giver derfor god mening at spare på vandet, hvor det kan lade sig gøre.

87% af Herthanitterne svarer, at de altid eller oftest er opmærksomme på at begrænse vandforbruget når de vasker op, går i bad osv.

Skanderborg Forsynings anbefalinger til at spare på vandet drejer sig selvfølgelig om at være opmærksom på, at vandet ikke løber uden grund. Der ud over er der nogle gode råd, man let kan følge, uden at det kræver, at man omlægger vanerne:

Tjek at der ikke er haner eller toiletter der drypper eller løber.

Monter perlator på vandhanerne, det begrænser vandforbruget på hanen med 40%.

Monter sparebruser, det sparer op til 50% af vandforbruget fra bruseren.

Brug regnvand til havevanding.

Hold øje med vandforbruget og opdag pludseligt overforbrug på måleren.

Forbrug

Ifølge den grønne tænketank Concito er 38% af danskernes CO2udledninger forbundet med en kategori, de kalder "ting og sager" Vi køber rigtigt meget og smider rigtigt meget ud. Anbefalinger går på, at man overvejer, om man har brug

for tingene, før man køber ind og at man overvejer, om man kan finde det brugt i stedet for nyt. Vi har spurgt til Herthanitternes forbrug og forholdet mellem nyt og brugt.

I Hertha har man svaret, at der i gennemsnit blev indkøbt 0,8 større fabriksnye produkter i 2018 (Hvidevarer, TV, større møbler eller lignende).

Der er ligeledes købt 0,7 brugte produkter i samme kategorier.

Når vi vurderer tilbøjelighed til at købe nyt eller brugt indenfor forskellige kategorier svarer vi, at vi køber:

Tøj og sko: 47% brugt.

Møbler og indretning: 59% brugt.

Køkkenting: 47% brugt.

Bøger, hobby og legetøj: 48% brugt.

Elektriske apparater: 32% brugt.

Øvrige brugsting: 51% brugt.

En del har svaret, at de køber meget brugt tøj, men til spørgsmålet om hvor meget man hver især køber af fabriksnyt tøj og sko bliver svaret at:

59% bruger under 200kr/måned.

38% bruger fra 200-499kr/måned.

3% bruger 500-1500kr/måned.

Økotøj. Det er ofte vanskeligt eller umuligt at gennemskue hvordan tøj fra butikkerne er produceret, og udvalget af tøj og beklædning, der synliggør hvordan deres produktion forholder sig til økologi, bæredygtighed, arbejdsmiljø og dyrevelfærd er ganske begrænset.

I Hertha har vi spurgt, om man er opmærksom på at handle bæredygtige eller økologiske varer, når der handles tøj og sko.

13% har svaret altid.
45% har svaret oftest.
23% har svaret jævnlige.
19% har svaret sjældent.

De, der handler bæredygtigt tøj, har anbefalet følgende mærker eller forhandlere:

Dilling underwear. Undertøj og vinterundertøj i Økologisk merinould.

Kavat. Økologisk fodtøj til børn og voksne.

Ecoego.dk. Forretning med diverse økologiske eller bæredygtige produkter. Beklædning, personlig pleje, bolig m.m.

Underprotection.dk. Bæredygtigt undertøj/badetøj til kvinder.

Affald

I Hertha er der følgende muligheder for behandling af affald:

Kommunens skraldespande til rest-affald.

Kommunens skraldespand til emballage (glas, plast og metal).

Container til pap og papir.

Landbruget har en brændeplads, hvor man, efter aftale, kan aflevere haveaffald, der er egnet til brænde eller flis. Møddingen ved stalden kan, efter aftale, anvendes til visse fraktioner af haveaffald.

Herthas beboere har givet udtryk for at de har følgende rutiner for håndtering af affald:

100% benytter Kommunens skraldespand til emballage af glas, plastik og metal.

100% benytter kommunens skraldespand til restaffald.

71% laver også anden sortering af deres affald.

I besvarelserne er det angivet, at man i dag laver følgende sorteringer:

52% Sorterer til køkken eller havekompost.

13% Sorterer blød plast.

48% Laver diverse sorteringer til genbrugsstation.

42% Sorterer pap og eller papir.

93% har givet udtryk for, at de ønsker bedre muligheder for fælles håndtering af affald.

77% er kommet med forslag eller ideer til forbedringer affaldshåndteringen.

Arkitekturen

Det er en anderledes oplevelse at færdes i Hertha, ikke mindst på grund af byggestilen. Hertha er i dag præget af at være blevet til i en levende proces, hvor den fælles byggeplanlægning har gået hånd i hånd med private selvbyggerprojekter.

Grundideen har været en bebyggelse hvor husene har været grupperet i organiske forløb rundt langs de to "sol-lommer", øst- og vestronddellerne, hvor der åbnes op mod naturen og markerne syd for byggeriet. Centralt i bebyggelsen ligger fælleshuset og stalden.

Vejforløbet og husenes placering på grunden giver en oplevelse af en organisk og levende bebyggelse. Byggestil og byggeteknik er meget varieret og afspejler den proces der har foregået i Hertha igennem tilblivelsen.

Trods forskelligheder er der stadig en del der samler arkitektonisk. Boligerne er lavet i træ eller ler, og malet i afdæmpede kulørte farver. I det meste byggeri er der brugt bæredygtige materialer. Der er således eksperimenteret med alternativ isolering, grønne tage, halmhuse, bjælkehus, masseovne og flexovne. Mange huse har skæve vinkler eller organiske former.

Gartneriet

Kulstof i atmosfæren er en af de vigtigste årsager til den globale opvarmning. Kulstof optages og lagres i alt organisk materiale, dvs., i planterne som f.eks. træer og buske, men også i humusstofferne i det øverste lag i jorden. I

gartneriet i Hertha har man fokus på at opbygge muldlaget. Generelt giver jordbearbejdning en øget omsætning i jorden og en øget nedbrydning af jordens kulstoflagre. Det er derfor en stor udfordring for gartneriet der overvejende dyrker

énårige afgrøder at opbygge jorden i stedet for at udpine den. Opskriften er at man begrænser jordbearbejdning til at foregå så overfladisk som muligt. Afgrøderne skifter voksested hvert år i

en turnus med grøntgødning, der tilfører næringsstoffer til voksestedet. Der gødes desuden med biodynamisk kompostet mæg fra landbruget. Det er således lykkedes for gartneriet at levere gode og sunde grøntsager samtidig med at jordprøver viser at humusindholdet er tiltagende.

De fleste af gartneriets kunder er beboere i Hertha. Notesbogen fra gartneriet viser at man vurderer at der i 2018 blev produceret godt 6 ton grøntsager. Se fordeling i boks herunder.

Mængden af afgrøder fra gartneriet i 2018

Mark B + C 2018

Asparges	150 kg
Jordbær	200 kg
Sølvbeder	50 kg
Salat	2100 stk
Jordskokker	200 kg
Løg	100 kg
Rødbede	200 kg
Kartofler	400 kg
Bønner	300 kg
Ærter	400 kg
Rabarber	400 kg
Div, sennepspinat	100 bdt
Dild	50 bdt

Mark E + D 2018

Grønkål	800 kg
Rosenkål	50 kg
Palmekål	10 kg
Jordskokker	300 kg
Gulerod	2000 kg
Courgetter	200 kg
Agurk	100 kg
Selleri	600 kg
Porrer	1000 kg
Persille	400 bdt
Hokaido	800 kg

Landbruget

I Hertha, som i resten af landet, er de største arealer sat af til landbrug. Landbrugsjord generelt tager meget plads fra naturen og forstyrrer næringsstofbalancerne. De dyrkede jorde udpines mens de uopdyrkede naturarealer forurenes med næringsstoffer.

I Herthas landbrug er vi bevidste om dette i vores daglige arbejde. Vi forsøger at give naturen plads ved at afsætte frirum til læhegn og uopdyrket eng og skov. En stor del af de dyrkede arealer er vedvarende græs, som ikke jordbearbejdes, men kun bruges til afgræsning og høslet. Ca. 1/3 af jorden dyrkes med korn som kun gødes med gødning fra Herthas egne arealer og fra husholdningerne i Hertha. Vi forsøger derved at skabe et landbrug hvor vi fremmer en bevægelse af næringsstoffer der går fra naturarealerne og til de opdyrkede arealer og hvor der er en vis grad af recirkulation.

Herthas arealer er fordelt således:

16Ha er naturarealer eller vedvarende græs
4Ha dyrkes med flerårigt kløvergræs
9Ha dyrkes med korn
1Ha dyrkes med grøntsager

Naturen

Herthas naturarealer består af engarealer, overdrev, skov, læhegn og små lommer i landbruget hvor der gives plads til liv. En vigtig del af at have natur tæt på hvor man bor er oplevelsen. Der er derfor gjort forsøg på at inddrage naturen i vores daglige liv og omvendt.

"Spor i landskabet". Hertha har etableret en sti rundt på arealerne. Sporet er åbent for alle og der er lavet en folder der beskriver ruten og det man kan opleve undervejs. I øjeblikket arbejdes på at udvide sporet i østlig retning og samtidig gøre en del af stien bedre tilgængelig for gangbesværede.

Fugletårnet. Det bedste sted at nyde fuglelivet omkring Hertha er fra fugletårnet. Det står ned til Lyngbygaard Å med tilhørende våde enge. Engene skal afgræsses for at naturtypen kan blive bevaret. Det klares om sommeren af Herthas køer. Hertha har en fuglekikkert til rådighed, der kan lånes, hvis man vil have mulighed for at studere fuglene helt tæt på.

Shelter. På en del af Herthas jord ligger en gammel "Mergelknold" Den har fået lov at stå, som natur. Her vokser forskellige hjemmehørende træer og på de lysåbne områder vokser bl.a. majgøgeurt. På området er også etableret en lille shelterplads, hvor man kan lave bål eller

overnatte. På de tilstødende naboarealer er der fra gammel tid gravet mergel, og der er derfor en fin udsigt ud over mergelgraven, hvor nogle få modige indimellem får sig en kold dukkert.

"Vild med vilje" Hertha tilsluttede sig i 2018 det landsdækkende projekt "Vild med vilje". Vild med vilje er et opgør med den trimmede græsplæne. Det består i at stoppe den hyppige græsslåning og i stedet høste græsset med le eller maskine 1-2 gange årligt. Græsset, som før var kort og ensartet, får lov at vokse og skifte farve med årstiderne. Andre spændende planter kigger pludselig frem og giver muligheder for en rigere variation i plante- og dyrelivet.

Træer. Hertha har i 2018 etableret en "trægruppe". Trægruppen skal italesætte værdien af træer i området og lave retningslinjer og planer for pasning af det enkelte træ. Gamle træer er et af de

vigtigste levesteder for dyrelivet og samtidig giver de livskvalitet for menneskene der bor omkring dem. Træer er længe undervejs og skal derfor værnes om hvis de skal have en chance imellem mennesker.

Frugttræerne på fællesarealerne er over en årrække beskåret og renholdt af et par ildsjæle. I høsten opstilles kurve til nedfaldsfrugter og spande med låg til rådden frugt. Derved optimeres nytteværdien af frugterne og hvepsegener minimeres.

Læhegn. De fleste steder i det danske landbrug fjernes læhegn, for at lette maskinernes arbejde i marken. Det er et stort problem for dyre- og plantelivet i naturen, der ikke har mange andre steder tilbage at finde levesteder. I Hertha begyndte landbruget i 2018 at opdele markerne i mindre lodder med levende læhegn. Læhegnene skal hjælpe naturen, men også vores eget landbrug og gartneri. Et rigt og stabilt insekt- og fugleliv er nemlig med til at modvirke epidemier af skadedyr i vores afgrøder.

Sammenfattende:

Ingen er i tvivl om at Hertha adskiller sig fra et almindeligt villakvarter i Danmark. Udeområderne og de grønne rammer er med til at give den særlige stemning på stedet. Om beboerne også skiller sig ud fra normalen i forhold til forbrugsvaner og grønnere livsstil er ikke lige til at se. Flere af de belyste områder antyder dog, at der er en tendens til, at det er tilfældet. Der spises f.eks. mere økologisk og biodynamisk mad, og der købes flere brugte varer end i Danmark generelt. Der er også en stor bevidsthed om og interesse for bæredygtig transport og for cirkulær økonomi og affaldssortering, områder hvor der er gode muligheder for at organisere fælles initiativer fremover.

De økonomiske penge kredsløb i Hertha

Herthas organer

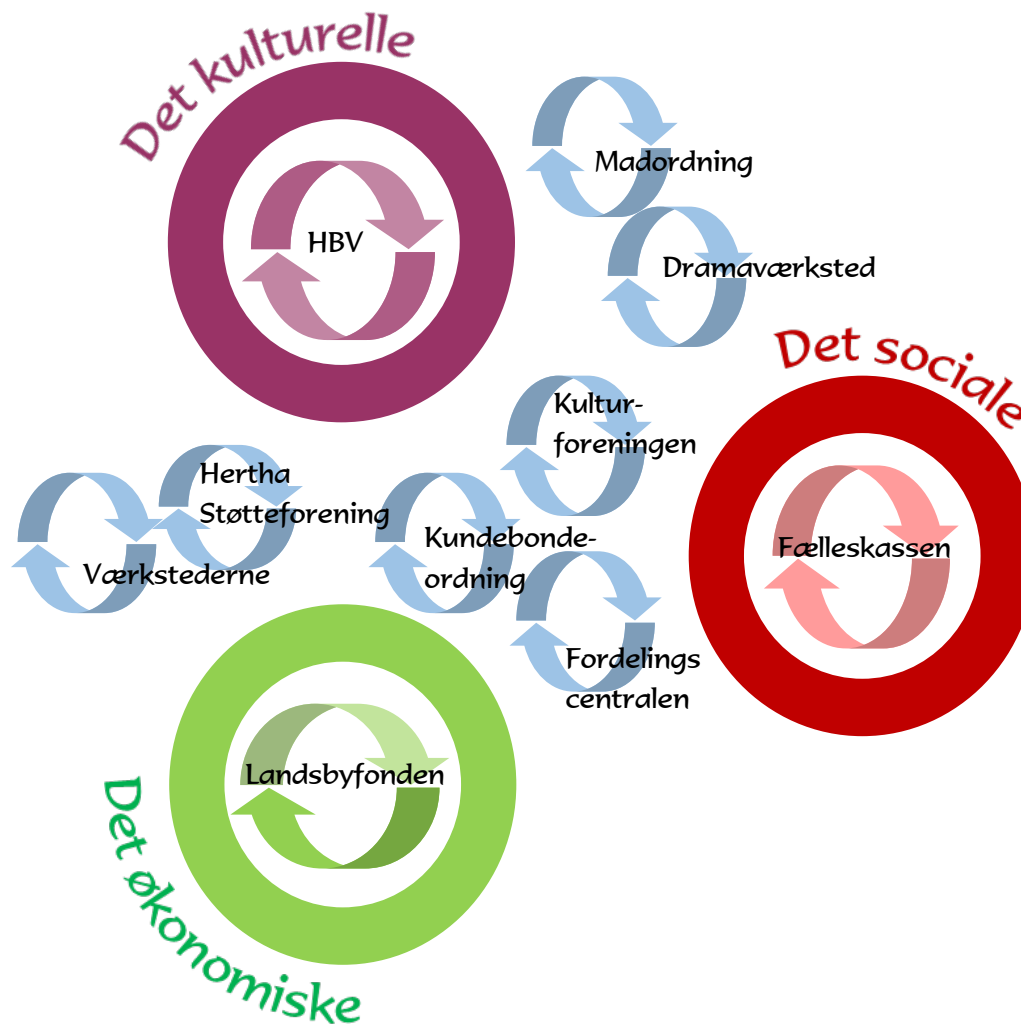
- udgør en funktionsdeling og er således både selvstændige, sideordnede og afhængige af hinanden.

De tre organer er også de tungeste i økonomisk henseende (se nøgletal i tabellen nedenfor samt grafikken side 19)

1) **Landsbyfonden** (Herthas økonomiske 'motor') har som sit civile grundlag Hertha Støtteforening, der ud over at drive oplysningsvirksomhed også gennem medlemsengagement er med til at sikre Fondens godkendelse som momsrefusionsberettiget og gavEFRadragsberettiget. Landsbyfonden finansierer bofællesskabernes bygningner, værkstedsbygningerne og en række lejeboliger. Derfor giver det mening at karakterisere den som primær økonomi- og erhvervsaktør i Hertha.

2) **HBV - Hertha Bofællesskaber og Værksteder** (Herthas kulturelle 'motor') er i praksis gruppen af medarbejdere, der sammen med bestyrelsen 'tegner' virksomheden. I det lidt større perspektiv er institutionens civile fundament netværket af forældre og pårørende, der p.t. ikke er formelt organiseret som en forældreforening – men som fra start har båret en række funktioner (f.eks. fælles arbejdsdage og Cafe-lørdage) og været involveret i stedets udvikling.

3) **Fællesledelsen** (Herthas sociale 'balanceorgan') er grundejerforeningens besluttende organ. Grundejerforeningens medlemmer er samtlige borgere i Hertha samt institutionens medarbejdere. Som demokratisk grundlag har foreningen Landsbymødet, der afholdes 8 gange årligt. Landsbymødet er ikke besluttende, men er det forum, hvor medlemmerne mødes og kan formulere retningsgivende holdninger overfor Fællesledelsen omkring væsentlige beslutninger.

Merværdi

Som resultat af Herthas tredelte organisation er der opstået en række penge kredsløb i mellemrummene mellem de organisatoriske basisøkonomier.

Hvor disse nye penge kredsløb præcis skal placeres i grafikken kan diskuteres. Interessant er især de tre kredsløb i midten (kulturforening, fordelingscentral, kundebondeordning) der kan ses som en art fællesmængde, som opstår i kraft af samspillet mellem de tre organisatoriske elementer. Ligeledes er 'Madordning' og 'Dramaværksted' interessante, idet de begge er udtryk for Herthas positive dialog med omverdenen. Dramaværkstedets opførelser er offentlige og tiltrækker publikum fra oplandet. Madordningen er resultat af en opfordring fra skolebestyrelse og landsbyråd til at oprette et nyt værksted ud fra et konkret ønske og behov på den lokale skole.

Nøgletallene for de anførte penge kredsløb findes på side 17.

Baggrund for at karakterisere hver af de tre basis-organer som 'Det økonomiske', 'Det kulturelle', 'Det sociale' er der gjort rede for på side 18 og 19.

Se nøgletal for 2018 for de forskellige økonomiske kredsløb i tabel nedenfor.

De økonomiske pengerekredsløb i Hertha Tal anført i 1000 kr.

(Tallene er afrundede og i enkelte tilfælde cirkatal. For de nøjagtige tal henvises til respektive regnskaber)

Aktivitet	Omsætning	Resultat	Aktiver
HBV (se flere detaljer i i tabel til højre.)	21.653	1838	7.200
Landsbyfonden	3.587	664	28.230
Fælleskassen	359	93	1.3
Fordelingscentral (1/4-17-31/3-18)	711	43	54
KundeBonde (1/6-18-31/5-19)	402	-20	60
Kulturforening	4.3	-2.3	13
Hertha Støtteforening	26.5	-14	34

De enkelte værksteders omsætning

Værksteder	Varesalg I alt 1.839 kr. Tal anført i 1000 kr.
Landbrug	139
Mejeri	353
Bageri	408
Væveri	13
Vaskeri	0
Køkken	0
Drama	63
Gartneri	108
Madordning	755

Sammenfattende:

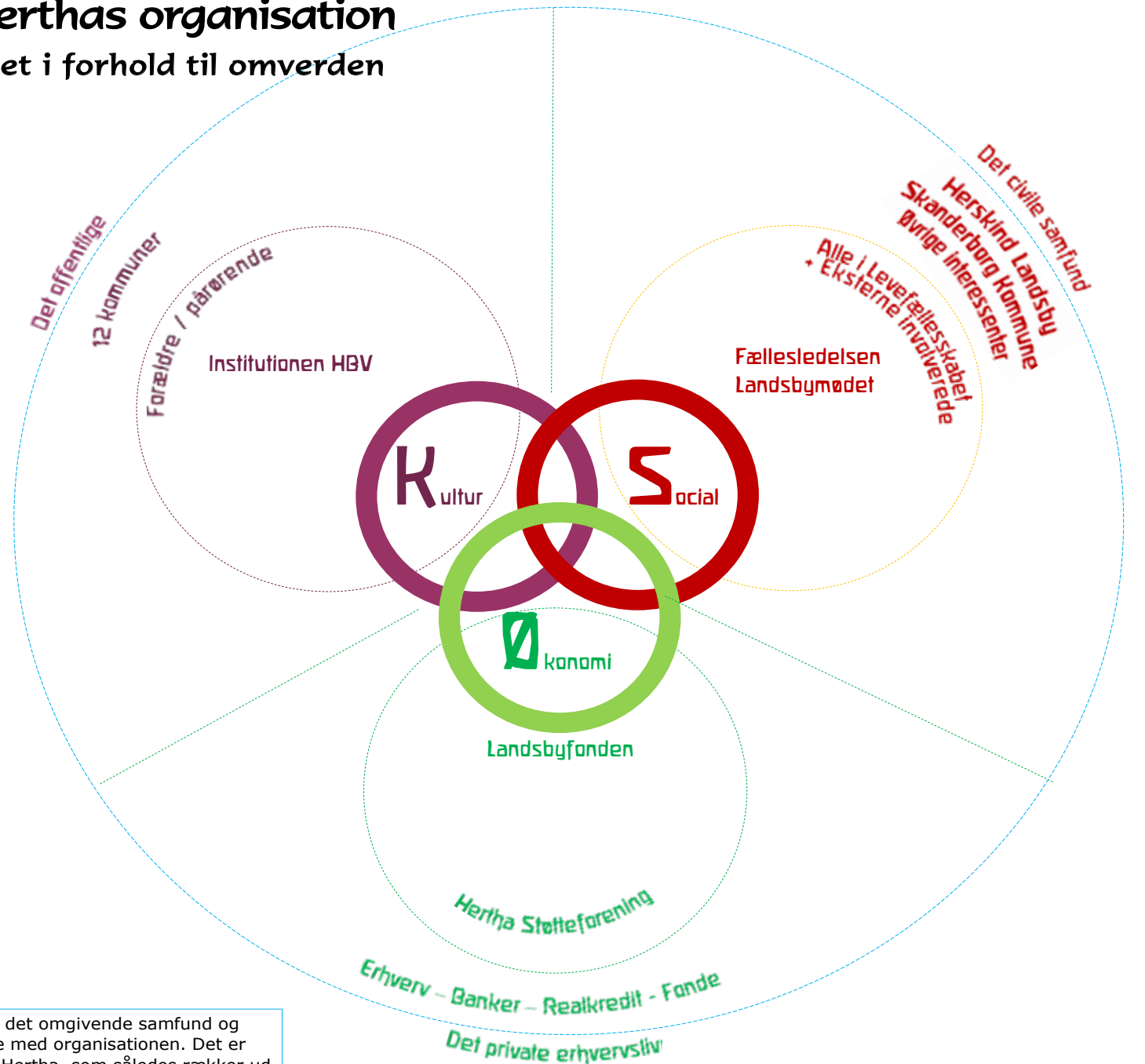
I traditionelle økonomiske kredse er der opmærksomhed på begrænsningen i de lovpligtige regnskabs værdi i forhold til fyldestgørende afrapportering om virksomheders værdiskabelse. Derfor arbejdes der globalt og på flere niveauer med at udvikle nye parametre og indikatorer især for den 'immaterielle kapital'. Især 2 initiativer har inspireret arbejdsgruppen: GRI, som er et projekt under FN (Global Reporting Initiative) og IIRC (International Integrated Reporting Council), som udspringer af progressive økonomer fra London Business School.

4 fire gange har økonomistuderende fra CBS (Copenhagen Business School) udført konsulentbistand for Hertha som forberedelser til en egentlig bæredygtighedsrapport. En af rapporterne omhandler en organisations påvirkning af det omgivende samfund. Med en beregningsmodel kaldet SROI (Social Return on Investment) blev der målt på Madordningen på Herskind skole (børnehaven) kom de frem til, at for hver 1 kr. samfundet har investeret i dette Hertha værksted, får samfundet retur 2,39 kr. Det er et flot afkast! Og hvis beregningen holder også for lignende aktiviteter, så er der et potentiale i at organisere de fælles velfærdssopgaver på en ny måde.

Den økonomiske del af rapporten har tilstræbt at synliggøre penge kredsløb og nøgletal for aktiviteter i Levefællesskabet. Fremadrettet håber vi også at kunne vise værdien af den samlede bygningsmasse på matriklen; en cost-benefit analyse på Hertha i det kommunale landskab, hvori kan indgå værdien af 50 arbejdspladser, 150 tilflyttere, nyt liv til lokalsamfundet, bevarelse af servicefunktioner m.m.

Grafikken til højre viser Herthas organer i forhold til det omgivende samfund og hvilke sektorielle aktører, der er i dialog og samarbejde med organisationen. Det er værd at bemærke, at 12 kommuner køber ydelser hos Hertha, som således rækker ud til hele Danmark.

Herthas organisation - set i forhold til omverden

Opsamling og overblik

I sin egen forståelse er Hertha en kulturel organisation, som løser en samfundsmæssig opgave: at skabe et hellivs tilbud for en gruppe voksne udviklingshæmmede. Heri ligger Herthas mission og berettigelse.

Ideen med en funktionsopdelte organisation har sit udspring i Herthas værdigrundlag, antroposofien, i menneskebilledet og i de samfundsmæssige ideer kaldet "den sociale tregrening". I praksis betyder det, at hvert enkelt af de selvstændige organer igennem deres primære aktivitet skaber grundlaget for hinandens virksomhed. Det skaber merværdi – men også sårbarhed.

Hertha er ikke alene i verden med disse ideer og denne organisationsform. En række forskere* har bidraget til at udvikle og afprøve disse ideer parallelt med at samfundsudviklingen har skabt udfordringer, der kræver nye løsninger og svar**.

Et initiativ, SEKEM***, har i særlig grad inspireret arbejdsgruppen til at forsøge med en Hertha-rapport, der fokuserer på flere typer af kapital. I mere end 30 år har SEKEM udarbejdet deres bæredygtighedsrapport med 4 bundlinjer – og høstet en række anerkendelser for deres indsats (se figuren).

I forvejen udarbejdes i Hertha hvert år lovpligtige regnskaber og tilhørende beretninger. Men rigtig meget af det allervæsentligste bliver ikke fortalt. Alt det, der opstår i mellemrummene mellem de 3-4 organer, som Levefællesskabet er bygget op omkring. Nye pengekredsløb, et rigt kulturliv og de mange positive relationer, der opstår som 'social kapital'. Hele den økologiske og biodynamiske tilgang til naturen. Hvad betyder det i forhold til klimaudfordringer og klima-mål?

Nærværende rapport tilstræber at fange den fælles værdiskabelse indenfor 4 afgrænsede livsområder: det kulturelle (med fokus på individets udvikling), det sociale (med fokus på relations-dannelse), det miljømæssig (med fokus på bæredygtig omgang med forbrug og ressourcer) og det økonomiske (med fokus på pengekredsløb).

*R. Steiner, B. Lievegood, F. Glasl, L. de la Houssaye, H. Brodahl, L. Bos.

**C.O. Scharmer, S. Hildebrandt, P. Korten, P.M. Senge, P.H. Ray.

*** SEKEM <https://www.sekem.com/en/index/>

Nærværende rapport er i processens forløb gennemset og kommenteret af bestyrelsen for HBV, Landsbyfonden, Fællesledelsen m.fl. Ansvarlig for indholdet er en arbejdsgruppe bestående af Mathieu Crespeau, Tune Sabroe, Ole Uggerby, Allan Elm. Herudover har en større gruppe bidraget konstruktivt til processen. Rapporten er et første forsøg på at lave en årlig samlet afrapportering af værdiskabelse i Hertha Levefællesskab på fire bundlinjer. Forslag og kommentarer er derfor velkomne. Hvis du har lyst til at deltage i evaluering af denne og arbejdet med næste års rapport, kan du henvende sig til Ole Uggerby (mail: uggerby@mail.dk).

Det vi ikke har nået at undersøge

-inddragelse af beboerne i de tre bofællesskaber har af tids- og metodemæssige årsager ikke fundet sted. Det råder vi bud på næste år.

-det er en ambition i højere grad at involvere børn og unge.

-vi overvejer at give et bud på Herthas 'Earth Overshoot Day' - dvs. den dag, hvor vi har brugt, hvad der svarer til det, som en klode kan give på et år. For verden som helhed nåede vi denne dag d. 1. august og for Danmarks vedkommende allerede d. 29. marts. (<https://www.overshootday.org/newsroom/country-overshoot-days/>)

-Vi har ikke undersøgt Herthas overordnede økologiske fodaftryk f.eks. sammenlignet med resten af Danmark eller andre økosamfund.

-Det har ikke været muligt at fremskaffe tal for Herthas forbrug af el, vand og varme, men det vil blive forsøgt fremadrettet.

-vi har ikke lavet en sammentælling af værdien af den totale bygningsmasse i Hertha. En måde at gøre det på, er at summere ejendoms-

værdien, som ligger offentlig tilgængelig på nettet.

-vi har ikke undersøgt sammenhængen mellem sund kost og lavt sygefravær.

-vi har ikke oplistet hvad vi rent materielt har fælles i Hertha (forskelligt værktøj og udstyr) Hvad betyder det for det sociale? Hvor meget sparer man økonomisk?

-hvor stor er værdien af hertha-googlemails? – den fælles låne/give/bytte-plattform.

-betydningen af vores fælles friarealer? De giver f.eks. anledning til en del fælles arbejde og samtale, når de skal vedligeholdes.

-hvilken rolle spiller Fællesledelsen og Landsbymødet i forhold til konflikthåndtering -hvilken grad af tillid har folk til vores måde at organisere stedet på og træffe beslutninger på?

- opdatering af frivillighedskatalog fra 2015.

-opgørelse over omfanget af frivilligt arbejde i Hertha.

Metoden

Rapportens indhold er hentet som nøgletal fra de seneste regnskaber. Spørgeskemaer vedrørende kulturelle, sociale og miljømæssige forhold er udsendt til alle husstande i levefællesskabet med 33% besvarelser. De 4 personer i arbejdsgruppen er del af eller borger i levefællesskabet - og har således personlige oplevelser og kendskab til hverdagen. Disse subjektive erfaringer har vi benyttet i vores prioritering af hvilke data rapporten skal indeholde.

Denne årsrapport 2018 har som formål at give et billede af livet i Hertha Levefællesskab ud fra 4 perspektiver: det kulturelle, det sociale, det miljømæssige og det økonomiske

Ved at beskrive disse fire fælles livsområder håber arbejdsgruppen, at bidrage til øget forståelse af hvordan helheden påvirkes af hvordan delområderne fungerer.

Rapporten er et første forsøg på at formidle et helhedsbillede af Hertha Levefællesskab dels til alle, der bor i Levefællesskabet og dels til alle med interesse i og for Hertha.

Måske bidrager rapporten efter sin hensigt til øget forståelse for helheden. Måske inspirerer den til forbedringer af den daglige adfærd og praksis.

Når rapporten skal evalueres, vil vi i arbejdsgruppen være taknemmelige for kommentarer, der kan gøre en eventuel 'opfølger' bedre.

Tak til alle, der tålmodigt har udfyldt og afleveret spørgeskemaer og på anden vis bidraget til arbejdet.

www.hertha.dk

Udarbejdet august 2019